

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

The Academic Administration Based on the Four Iddhipāda Principles in Educational Institutions under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 3

น้ำเพชร บุตตีคำ, พระครูวินัยธรรวรุฒิ เตชธมโม (เฮียงเหี้ย), สุนทร สายคำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Namphet Buddeekham, Phrakhruwinaithonworawuth Techathammo (Hianghia), Sunthon Saikham
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Thailand
E-mail: namphet6377@gmail.com

Received: 27 April 2024; Revised: 11 December 2024; Accepted 12 December 2024
© The Author(s) 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติและเสนอ
แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยได้ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ
และเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 จำนวน 322 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิง
คุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท
4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย
การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติในระดับสูงสุดคือ
ด้านวิริยะ รองลงมาคือด้านจิตตะ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านฉันทะ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบ
แบบสอบถามทุกคนล้วนต้องการให้แนวทางในการบริหารงานวิชาการโดยใช้หลักธรรมอิทธิบาท 4 สามารถ
นำไปใช้ในการปฏิบัติงานวิชาการอย่างเป็นรูปธรรมได้ในทุกๆ ด้าน 2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงาน
วิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3
จำแนกตามประเภทการดำเนินงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน
3. ผลการประเมินความเหมาะสมของแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเพียรด้านการ
จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจริงในการจัดการ

เรียนการสอนอย่างตั้งใจ เอาใจใส่ในการหาสื่อการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสม มีความรอบคอบในการ
วัดผลประเมินผลนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและมีการนิเทศภายในสถานศึกษาด้วยความเต็มใจ

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; อิทธิบาท 4; ผู้บริหาร

Abstract

This research aimed to study the current state, compare the levels of practice, and propose a guideline for promoting and developing academic administration according to the Four Iddhipāda Principles in educational institutions under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 3. The study employed a mixed-methods approach, incorporating both quantitative and qualitative research. The sample included school administrators and teachers from schools under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 3, with a total of 322 participants. The research tools included a questionnaire and an interview, with quantitative data analyzed using percentages, means, and standard deviations, and qualitative data analyzed using content analysis. The research results were as follows: 1. The current state of academic administration based on the Four Iddhipāda Principles in educational institutions under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 3 shows that, overall, the average level of practice was high. The breakdown by specific areas revealed that the highest mean was for Viriya, followed by Citta, with the lowest mean for Chanda. This indicates that all respondents wanted to apply the Four Iddhipāda Principles to academic administration in a tangible way. 2. The comparison of academic administration according to the Four Iddhipāda Principles in educational institutions under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 3 by work experience showed no significant differences in the level of practice overall or in specific areas. 3. The evaluation of the appropriateness of the academic administration guideline based on the Four Iddhipāda Principles in educational institutions under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 3 indicates that school administrators should be diligent in curriculum development that integrates with local wisdom, create genuine learning processes, and be attentive in selecting appropriate teaching materials. They should be thorough in evaluating students and conduct internal supervision with commitment and care.

Keywords: Academic Administration; Iddhipāda 4; Administrator

1. บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีความ
เจริญงอกงามทุกด้าน การดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขอันจะนำไปสู่เสถียรภาพเพื่อเป็นต้นทุน
ทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะและสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และความมั่นคง
ของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศได้ ท่ามกลางกระแสการ
เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ ๒๑ ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไก
หลักในการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด (ยุทธนา บัวบาล,สุนทร สายคำและพระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส,
2564) และเนื่องจากแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับเดิมได้สิ้นสุดลง กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานเลขาธิการ
สภาการศึกษาจึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ฉบับนี้ขึ้น เพื่อวางกรอบเป้าหมายและ
ทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งจัด

การศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ (ธีระยุทธ อุ้นวิเศษ, 2560).

การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 มีความแตกต่างทั้งการบริหารจัดการสภาพสิ่งแวดล้อมและสภาพสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้คุณภาพของแต่ละสถานศึกษามีความแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องให้การส่งเสริม ปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกัน จากสภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษามีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการ ด้านการเรียนการสอนหลายประการ รวมทั้งด้านสภาพสิ่งแวดล้อม สภาพเศรษฐกิจและปัญหาสภาพครอบครัวของนักเรียน บางส่วนขาดความอบอุ่น พ่อ-แม่ หย่าร้าง ผู้ปกครองต้องไปทำงานต่างถิ่น นักเรียนอาศัยอยู่กับญาติผู้ใหญ่ ปู่ ย่า ตา ยาย ทำให้ดูแลนักเรียนไม่ทั่วถึง สถานศึกษาต้องหาวิธีการหลายรูปแบบมาแก้ไขและพัฒนา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ จึงต้องมีการพัฒนาการ การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีความรู้ความสามารถ และเจตคติที่ดีในการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีความสุข (ไพศาล หวังพานิช, 2530).

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3
- 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน
- 3) เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนากการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยวิธีการเชิงสำรวจ (Survey method) โดยอาศัยข้อมูลที่เป็นจำนวน (ตัวเลข) สัญลักษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติเข้ามาช่วยและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 จำนวนทั้งสิ้น 1,935 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครชชีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสถานภาพ และเทียบสัดส่วนจากประชากร ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 322 คน ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบ

ปลายเปิด (Open-ended) ซึ่งสามารถเก็บคืนมาได้รวมทั้งสิ้นจำนวน 316 ชุด คิดเป็นร้อยละ 98.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาจัดกระทำข้อมูล โดยการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละชุด นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไปโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป การวิเคราะห์ข้อมูล 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน โดยวิเคราะห์หาจำนวนและค่าร้อยละ 2) วิเคราะห์หาระดับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งโดยรวมและรายด้านแล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ 3) วิเคราะห์แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 จำนวน 5 ด้าน โดยวิเคราะห์หาจำนวนค่าความถี่และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษาจำนวน 4 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตร จำนวน 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เป็นคำถามเกี่ยวกับ“การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3” ที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 12 คน แล้วตรวจสอบความสมบูรณ์ของการจัดบันทึกและเสียงสนทนา แล้วดำเนินการจัดทำกับข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูลที่สอดคล้องกันและข้อมูลที่แย้งกันออก วิเคราะห์ค่าให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) และจัดพิมพ์สรุปเนื้อหาโดยภาพรวม

4. ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยรวมและรายด้าน ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน

ที่	การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของ ผู้บริหาร 4 ด้าน	ระดับการปฏิบัติ			
		$\bar{x}$	S.D	แปลผล	อันดับที่
1	ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักวิริยะ	4.35	0.26	มาก	1
2	ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักจิตตะ	4.34	0.30	มาก	2
3	ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักวิมังสา	4.30	0.28	มาก	3
4	ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักฉันทะ	4.21	0.30	มาก	4

โดยภาพรวม 4.30 0.16 มาก

จากตารางที่ 1 การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยภาพรวม ($\bar{X}$ 4.30) และรายด้านมีการปฏิบัติ ระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุดคือ ด้านวิริยะ ($\bar{X}$ 4.35) รองลงมาคือด้านจิตตะ($\bar{X}$ 4.34) และต่ำสุดคือด้านฉันทะ ($\bar{X}$ 4.21)

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ผลปรากฏตามตารางที่ 2 และตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

การบริหารงานวิชาการตาม หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร 4 ด้าน	ประสบการณ์การทำงาน			
	ระยะไม่เกิน 5 ปี		ระยะ 5 ปีขึ้นไป	
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
1 ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักฉันทะ	4.23	0.32	4.20	0.28
2 ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักวิริยะ	4.35	0.26	4.36	0.26
3 ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักจิตตะ	4.34	0.33	4.34	0.29
4 ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักวิมังสา	4.30	0.29	4.29	0.28
โดยภาพรวม	4.31	0.17	4.30	0.15

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการตามหลัก อิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ปรากฏผลดังนี้

1. บุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานระยะไม่เกิน 5 ปี โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.31) ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักวิริยะ ($\bar{X}$ = 4.35) รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักจิตตะ ($\bar{X}$ = 4.34) และต่ำสุด คือด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักฉันทะ ($\bar{X}$ = 4.23)

2. บุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานระยะ 5 ปีขึ้นไป โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.30) ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักวิริยะ ($\bar{X}$ = 4.36) รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักจิตตะ ($\bar{X}$ = 4.34) และต่ำสุด คือด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักฉันทะ ($\bar{X}$ = 4.20)

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้าน	การบริหารงาน วิชาการตามหลัก อิทธิบาท 4	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	P- Value
1	ด้านการบริหารงาน วิชาการตามหลัก ฉันทะ	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	0.06 27.45 27.50	1 314 315	0.06 0.09	0.64	0.42
2	ด้านการบริหารงาน วิชาการตามหลัก วิริยะ	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	0.00 20.92 20.92	1 314 315	0.00 0.07	0.02	0.89
3	ด้านการบริหารงาน วิชาการตามหลัก จิตตะ	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	0.00 28.85 28.85	1 314 315	0.00 0.09	0.00	0.95
4	ด้านการบริหารงาน วิชาการตามหลัก วิมังสา	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	0.01 25.46 25.47	1 314 315	0.01 0.08	0.06	0.80
	โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	0.00 7.6 7.6	1 314 315	0.00 0.02	0.17	0.68

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ดังนี้

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

ด้านการบริหารงานวิชาการหลักสูตรตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเพียรพยายามที่จะดำเนินงานวิชาการด้วยความตั้งใจและแน่วแน่โดยเฉพาะด้านหลักสูตรสถานศึกษา มีการนำหลักอิทธิบาท 4 มาช่วยในการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางระดับประเทศ การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา และสาระการเรียนรู้ การนำหลักสูตรมาใช้ การติดตามการประเมินการใช้หลักสูตร การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

ด้านการบริหารงานวิชาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาตั้งใจจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจริงในการจัดการเรียนการสอน มีความพยายามที่จะส่งเสริมให้ครูรู้จักนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ และจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยกระบวนการ Active learning จัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การปรับปรุง การเรียนการสอนของครู ส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย

ด้านการบริหารงานวิชาการจัดสื่อการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 ครูผู้สอนเพียรพยายามและเต็มใจในการปฏิบัติงานวิชาการเกี่ยวกับการศึกษา วิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอนการจัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการเรียนการสอน การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ด้านการบริหารงานวิชาการวัดผลและประเมินผลตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเพียรพยายามการปฏิบัติงานวิชาการเกี่ยวกับการกำหนดระเบียบการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้โดยเน้นสภาพจริง การเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ผลการเรียนรู้จากสถานศึกษาอื่น และพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

ด้านการบริหารงานวิชานิเทศภายในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษามีการนิเทศกำกับ และติดตามด้วยความเต็มใจ เอาใจใส่ในการปฏิบัติงานและการจัดระบบการติดตามสนับสนุนช่วยเหลือการปฏิบัติงานของครูในด้านงานวิชาการและการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา การประเมินผลการจัดระบบกระบวนการนิเทศ การประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบและ กระบวนการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนของสถานศึกษา

5. อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยนำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล 3 ประเด็น ดังนี้

สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ปฏิบัติงานมีความเพียรในการบริหารงานวิชาการ การวัดผลและประเมินผลมี

วัตถุประสงค์จะคำนึงและพิจารณาถึงคุณภาพ ประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า และความเหมาะสมในการบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มาเรียม นิลพันธ์ (2545) ที่กล่าวว่า หลักสูตร ถือเป็นหัวใจของการศึกษา การจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีหลักสูตรเป็นข้อกำหนด หรือเป็นแผนในการศึกษาว่าผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ อะไรซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าหลักสูตรเป็นแม่บทที่สำคัญในการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรต้องมีข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ ในการตัดสินใจกำหนดรูปแบบของหลักสูตร ข้อมูลเหล่านี้ได้มาด้วยวิธีการต่างๆ อีกทั้งการนิเทศภายใน สถานศึกษาเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผน ดำเนินการ และประเมินผลการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารงานวิชาการตามหลักอภี บาท 4 เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และยิ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กรองทอง จิระเดชากุล (2550) ที่กล่าวถึง ความสำคัญของการนิเทศภายในสถานศึกษาว่าเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ ประสบความสำเร็จ ในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือการสร้าง เสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านทั้งด้านร่างกาย สังคมอารมณ์ จิตใจและสติปัญญาให้เต็มวัยและศักยภาพ หรือการปฏิบัติการร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในการปรับปรุงแก้ไข พัฒนาการปฏิบัติงานของครูให้มี ประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียน

การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักอภีบาท 4 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน บุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานระยะไม่เกิน 5 ปี โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ส่วนบุคลากรที่มี ประสบการณ์การทำงานระยะ 5 ปีขึ้นไป โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมากจากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้ เห็นว่าประสบการณ์การทำงานของผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้ส่งผลต่อระดับการปฏิบัติงาน ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมา จากผู้ตอบแบบสอบถามมีการวางแผนในการทำงานอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการ ปฏิบัติงานในแต่ละครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543) ที่ได้กล่าวว่า การบริหาร เป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่ต้องกำหนดแบบแผนวิธีและขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ราเชนทร์ พุ่มแจ้ (2552) ที่ได้ให้แนวคิดว่าการร่วมมือกันทำงานด้วย วิธีการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ร่วมกันตั้งเอาไว้โดยอาศัยทรัพยากรการบริหารซึ่งได้แก่ บุคลากร เงิน วัสดุอุปกรณ์และวิธีการจัดการที่เหมาะสมที่จะทำให้การดำเนินงานของหน่วยงาน อีกทั้งยังสอดคล้องกับ แนวคิดของ ธงชัย สันติวงษ์ (2548) ที่ให้แนวคิดว่าการะหน้าที่ของผู้นำของกลุ่มจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้ง ที่เป็นตัวคนและวัสดุ สามารถประสานเข้าด้วยกันเพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์การที่มีประสิทธิภาพได้ และใน ขณะเดียวกันก็ต้องจัดการนำองค์การให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด

แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนการบริหารงานวิชาการตามหลักอภีบาท 4 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 มีทั้งหมด 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการ บริหารงานวิชาการตามหลักอภีบาท ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักวิธียะ ด้านการบริหารงานวิชาการตาม หลักจิตตะ และด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักวิมังสา โดยแนวทางดังกล่าวเป็นแนวทางที่มุ่งให้ผู้บริหาร สถานศึกษามีใจจดจ่อต่อการพัฒนาและส่งเสริมครูให้ทุ่มเทต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างมี ประสิทธิภาพ มีความตั้งใจในการวางแผนงานวิชาการในด้านการพัฒนาหลักสูตรและด้านการจัดกระบวนการ

เรียนรู้ ตลอดจนจัดทำแผนการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้โดยเน้นประเมินตามสภาพจริงซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2546) ที่ให้แนวคิดว่าการบริหารวิชาการเป็นการบริหารกิจกรรมทุกประเภทในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การปรับปรุงกิจกรรม สื่อการเรียนการสอนงานการควบคุมดูแล หลักสูตรการสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การฝึกอบรมครู การนิเทศการศึกษา การเผยแพร่งานวิชาการ การวัดผลการศึกษา การศึกษาวิจัยการประเมินมาตรฐานสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงคุณภาพ และประสิทธิภาพของสถานศึกษาเป็นการบริหารสถานศึกษาโดยจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน การบริหารงานวิชาการเป็นงานสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการประชุมวางแผนเพื่อพิจารณาและทบทวนการปฏิบัติงานของครูผู้สอนและบุคลากรฝ่ายบริหารงานวิชาการ พิจารณาการวางแผนงาน การทดลองใช้ การปฏิบัติ เมื่อพบปัญหาต้องศึกษาสภาพปัญหาและหาวิธีแก้ไข ปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2542) ที่ให้แนวคิดที่ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความขยันแข็งแรง มีความมานะพยายาม พากเพียรที่จะค้นหาความรู้ เทคนิคที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ของการบริหารมาบริหารเพื่อที่จะให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดแรงจูงใจ มีความรู้กว้างขวางและลึกซึ้งต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายเพื่อให้การเรียนการสอนประสบผลดีตรงตามหลักสูตร ผู้บริหารตั้งไว้ หมั่นร่วมประชุมเพื่อปรึกษา เพื่อวางจุดมุ่งหมายร่วมกัน หรือประชุมเพื่อจะให้คำปรึกษาทั้งในส่วนที่เป็นหมู่และเป็นรายบุคคล

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้าน วิริยะ ที่แสดงถึงความพากเพียรพยายามในการบริหารงาน รองลงมาคือด้าน จิตตะ ซึ่งสะท้อนถึงความตั้งใจและมุ่งมั่นของผู้บริหารและครูในการพัฒนางานวิชาการ ด้าน วิมังสา มีการประเมินผลและการวางแผนอย่างรอบคอบ ส่วนด้าน ฉันทะ ซึ่งหมายถึงความพึงพอใจและความสนใจในงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดสะท้อนถึงความต้องการในการพัฒนาแรงจูงใจและความสนใจในงานด้านนี้ให้เพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในระดับการปฏิบัติงานระหว่างบุคลากรที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี และบุคลากรที่มีประสบการณ์ 5 ปีขึ้นไป ผลนี้สอดคล้องกับแนวคิดของปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543) และราเชนทร์ พุ่มแจ้ (2552) ที่เน้นความสำคัญของการบริหารจัดการที่มีระบบและแผนงานที่ชัดเจน โดยไม่ขึ้นกับระยะเวลาประสบการณ์ สำหรับแนวทางการส่งเสริมและพัฒนการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความพากเพียรในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลอย่างมีระบบ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การนิเทศภายในสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการพัฒนาครูอย่างมีเป้าหมายและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2546) และไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2542) ที่มุ่งให้การบริหารงานวิชาการเป็นเครื่องมือ

สำคัญในการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษา โดยสรุป การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการที่ยึดหลักธรรมาภิบาล 4 ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษา แต่ยังสร้างแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในการทำงานของผู้บริหารและครูอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การพัฒนาแนวทางเหล่านี้ให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาจะช่วยให้การบริหารงานวิชาการบรรลุผลสำเร็จสูงสุดต่อไป

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

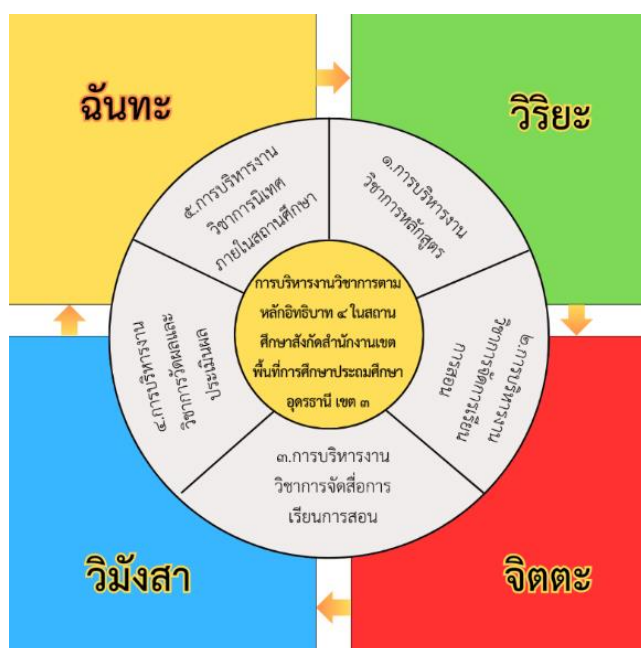
การวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผู้วิจัยสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังภาพที่ 1

ด้านฉันทะ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านวิชาการให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีการวิเคราะห์หลักสูตร จัดทำหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้สื่อเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการและพัฒนาระบบการเรียนรู้ มีการนิเทศ กำกับและติดตามอย่างเป็นระบบ

ด้านวิริยะ แนวโน้มที่จะดำเนินงานวิชาการด้วยความพยายามในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พยายามพัฒนาระบบการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจริง ส่งเสริมให้ครูรู้จักใช้เทคโนโลยี พัฒนาการวัดผลประเมินผลนักเรียนอย่างเป็นระบบและส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้

ด้านจิตตะ มีใจจดจ่อและมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ส่งเสริมครูให้ทุ่มเทและมีความรับผิดชอบมุ่งพัฒนาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ส่งเสริมด้านการวางแผนงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้

ด้านวิมังสา มีความรอบคอบในการปฏิบัติงานในด้านการพัฒนาหลักสูตรและระบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการวางแผนทบทวน ด้านการนิเทศและการวัดผลประเมินผล

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

7. ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการวิจัยการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3
3. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานของครูผู้สอนภายใต้การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรรทอง จิรเดชากุล. (2550). *นวัตกรรมการศึกษา คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: ธารอักษร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พรทิพพานกราฟฟิค จำกัด.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2548). *องค์การและการบริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธีระยุทธ อุณิเศษ. (2560). *คู่มือการปฏิบัติงาน คู่มือแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรออฟเซต.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2542). *ความรู้คู่คุณธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพศาล หวังพานิช. (2530). *องค์ประกอบของการจัดการศึกษาใน เอกสารประกอบการอบรมการวัดผล การศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- มาเรียม นิลพันธุ์. *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). นครปฐม: ศูนย์วิจัยพัฒนาทางการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยุทธนา บัวบาล,สุนทร สายคำและพระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส. (2564) แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคกาฬสินธุ์เขต 2. *Journal of Modern Learning Development*, 6(1),1-11.